

Respect pentru oameni și cărți

CHARLES DICKENS

MARILE SPERANȚE

*Traducere din limba engleză
de Cristina Jinga*

București
2018

CAPITOLUL I

Numele meu de familie, după tată, fiind Pirrip, iar numele meu de botez fiind Philip, limba mea de copil mic n-a reușit să pronunțe din acestea două nimic mai mult și mai deslușit decât Pip. Și, pentru că eu îmi ziceam Pip, tot Pip mi-au zis și ceilalți.

Dacă spun că Pirrip este numele de familie al tatălui meu, îmi intemeiez afirmația pe piatra lui de mormânt și pe spusele surorii mele – doamna Joe Gargery, mărițată cu fierarul. Cum nu mi-am văzut niciodată tatăl sau mama, nici vreun portret al vreunui dintre ei (căci au trăit cu mult înainte de a apărea fotografii), mi-am închipuit înfățișarea lor, fără să-mi dau seama de ce, după cum arătau pietrele lor de mormânt. Forma literelor de pe piatra tatălui meu mi-a sădit în minte ciudata convingere că fusese un bărbat solid, îndesat, cu părul negru și creț. După forma și rotunjimea literelor din inscripția „De asemenea, Georgiana, soția celui de mai sus“, am tras concluzia, cu judecata mea de copil, că mama fusese pistriuată și bolnăvicioasă. Cât despre cele cinci pietre miciute ca niște tăblițe de scris, fiecare de aproape un picior și jumătate lungime, înșiruite lângă

mormântul lor, închinat amintirii celor cinci frați mai mici ai mei – care au renunțat foarte devreme să-și câștige dreptul la viață în lupta aceasta pe care o purtăm cu toții –, sunt și acum sub înrâurirea convingerii mele de atunci, păstrată cu sfîrșenie, că toți se născuseră întinși pe spate, cu mâinile în buzunarele pantalonilor și că nu și le scosese să niciodată de-acolo, în puținul timp cât trăiseră.

Locuiau într-un ținut mlăștinios, la gurile unui râu, mai bine zis într-o buclă pe care o făcea acesta, la vreo douăzeci de mile depărtare de mare. Cred că am căpătat cea dintâi impresie foarte clară și cuprinzătoare despre cum stăteau lucrurile într-o memorabilă după-amiază târzie și friguroasă. Atunci am descoperit, fără nici o urmă de îndoială, și că locul acela mohorât și năpădit de urzici era cimitirul; și că Philip Pirrip, răposat al acelei parohii, și, de asemenea, Georgiana, soția celu de mai sus, erau morți și îngropați; și că Alexander, Bartholomew, Abraham, Tobias și Roger, pruncii abia născuți ai celor dinainte, erau, de asemenea, morți și îngropați; și că șesul acela întunecat și sălbatic, de dincolo de cimitir, întrețăiat de sănături, de valuri de pământ și de zăgazuri, pe care pășteau, ici-colo, cirezi de vite, era mlaștina; și că, dincolo de ea, linia plumburie de jos era râul; și că întinderea necunoscută, de și mai departe, dinspre care venea vântul, era marea; și că ghemotocul de carne care începu se să tremure și să se smiorcăie înfricoșat de toate acestea, era Pip.

– Tine-ți gura! strigă o voce înfiorătoare și, în clipa următoare, un om sări în picioare dintre morminte,

lângă portalul bisericii. Fără gălăgie, împelițatule mic, ori îți iau gâtu?

Era un om fioros, îmbrăcat în haine cenușii, grosoleane, și cu un inel de fier greu la picior. Un om fără pălărie, cu încălțările scâlciate și cu o cărpă zdrențuită legată în jurul capului. Un om care se cufundase în apă, care se vârâse în noroi, care își zdrelize picioarele de pietre și se julise de cremene, care se întepase în urzici și se sfâsiase prin mărcini; care șchiopăta și tremura, se holba la mine și mormânia; și ai cărui dinți clănțăneau când m-a apucat de bărbie.

– Oh! Nu-mi tăiați gâcul, domnule, m-am milogit eu îngrozit. Vă rog să n-o faceți, domnule!

– Ia s-auzim cum te cheamă! zise omul. Repejor!

– Pip, domnule.

– Înc-o dată, zise omul, holbându-se la mine. Dă-i drumul!

– Pip. Pip, domnule.

– Ia arătă-ne unde stai, zise omul. Arată cu degetu?

I-am arătat cu degetul unde se afla satul, care se vedea pe bucata netedă de țărm, printre arinii și copaci rețeați, la o milă sau ceva mai mult distanță de biserică.

După ce s-a uitat căteva clipe la mine, omul m-a întors cu capul în jos și cu picioarele în sus și mi-a golit buzunarele. Nu era nimic în ele, în afară de o bucată de pâine. Când biserică reveni la poziția sa – căci omul fusese atât de iute și de puternic încât mi-o răsturnase cu susul în jos înaintea ochilor, de-i văzusem deodată urla sub picioarele mele – cum ziceam, când biserică reveni la poziția sa, m-am trezit aşezat pe piatra înaltă

a unui mormânt, tremurând, în vreme ce el îmi mâncă bucata de pâine cu lăcombe.

— Mă, tăcă, zise omul, lingându-și buzele, da' ce obraji bucalăți ai!

Cred că într-adevăr erau bucalăți, deși la vremea aceea eram prea scund pentru vârsta mea și pirpiriu.

— Afurisit să fiu dacă nu i-aș mâncă, zise omul, cătinând amenințător din cap, și dacă nu tare-mi mai vine s-o fac!

Mi-am exprimat speranța, cu toată seriozitatea, că n-avea s-o facă și m-am încleștat și mai tare de piatra de mormânt pe care mă pusese, pe de-o parte, ca să mă ţin și, pe de alta, ca să nu izbucnesc în plâns.

— Auzi, ia fii atent! zise omul. Unde-i mama ta?

— Colo, domnule! răspunsei.

El tresări, făcu grăbit vreo câțiva pași, apoi se opri și se uită peste umăr.

— Colo, domnule! îi explicai eu, timid. „De asemenea, Georgiana.“ Aceea e mama mea.

— A! zise el, întorcându-se. Și cel lungit lângă mamă-ta este taică-tău?

— Da, domnule, răspunsei. El este, „răposat al acestei parohii“.

— Aha! mormăi el atunci, chibzuind. Și tu cu cine stai — presupunând că o să ţi se facă hatârul să mai stai undeva, lucru pe care nu l-am hotărât încă?

— Cu sora mea, domnule... doamna Joe Gargery... nevasta lui Joe Gargery, fierarul, domnule.

— Fierar zici? făcu el și se uită în jos, la piciorul lui.

După ce-și plimbă de vreo câteva ori privirea încruntată de la piciorul lui la mine, veni mai aproape de piatra

mormântului pe care stăteam, mă însfăcă de mâini și mă inclină pe spate, ținându-mă cât să nu cad, astfel încât ochii lui se uitau, și mai fioroși, în jos, către mine, iar ai mei se uitau neajutorați, în sus, către el.

— Auzi, ia fii atent! zise el. Se pune întrebarea dacă meriți să fii lăsat în viață. Tu știi ce-i aceea o pilă?

— Da, domnule.

— Dar haleală știi ce e?

— Da, domnule.

După fiecare întrebare, mă lăsa din ce în ce mai jos pe spate, ca să-mi sporească sentimentul de neajutorare și de primejdie.

— Să-mi aduci o pilă!

Mă lăsă mai jos.

— Și adu-mi niște haleală!

Mă lăsă și mai jos.

— Să-mi aduci și una, și alta!

Mă lăsă și mai jos.

— Că de nu, îți scot inima și ficații!

Mă lăsă și mai jos.

Eram speriat de moarte și atât de amețit, încât m-am agățat de el cu amândouă mâinile și i-am zis:

— Dacă ați fi atât de bun să mă lăsați să stau drept, domnule, poate nu mi-ar fi rău și aş înțelege mai limpede.

M-a îngrozit, lăsându-mă și mai pe spate și întorcându-mă iarăși cu capul în jos, încât văzui biserică făcând din nou o tumbă peste girueta ei. Apoi, mă ţinu de brațe în poziție dreaptă, în vârful pietrei de mormânt, și continuă, cu aceste cuvinte înfricoșătoare:

— Să-mi aduci, mâine, dis-de-dimineață, pilă și haleala. Mi-aduci și una și alta la fortul vechi de colo! Așa

să faci, dar să nu îndrăznești să sufli vreo vorbă ori să dai vreun semn că ai fi văzut pe cineva ca mine sau pe oricine altcineva, și atuncea o să te las în viață. Dacă dai greș ori te abați de la cuvântul meu în vreun fel oarecare, cât de puțin, atuncea o să-ți smulg inima și ficații, o să-ți le pun la frigare și o să-ți le mănanț! Auzi, bagă de seamă că nu sunt singur, cum poate ai crezut. Colo, mai este un flăcău, care se ascunde cu mine, și, pe lângă flăcăul ăla, eu sunt un înger. Flăcăul ăla aude ce-ți spun eu acuma. Flăcăul ăla are un fel al lui, tainic, de a pune mâna pe câte un băiețel, ca să-i ia inima și ficații. Degeaba ar încerca un băiețel să se ascundă de flăcăul ăla. Băiețelul ar putea să încuie și ușa, ar putea să se vâre în pat, la căldurică, ar putea să se învelească și să-și tragă pătura peste cap, să ar putea crede la adăpost și în siguranță, dar flăcăul ăla se va întâri, încet-încetișor, până va ajunge la el și îi va spinteca burta. Abia-abia de-l mai țin, acuma, pe flăcăul ăla să nu-ți facă vreun rău. Îmi vine tare greu să-l țin pe flăcăul ăla departe de măruntale tale. Ei, ce-ai de zis?

I-am spus că îi voi aduce pila și îi voi mai aduce și ce brumă de mâncare o să pot găsi și că voi veni să-l cauți, la fort, dis-de-dimineață.

– Spune: Dumnezeu să mă trăsnească și să mor dacă n-am să fac aşa! îmi ceru omul.

Am repetat întocmai cum mi-a cerut și el m-a lăsat pe pământ.

– Auzi, relua el, să ții minte ce-ai jurat și să-l ții minte și pe flăcăul ăla! Acuma du-te acasă!

– Noapte bună, domnule! îngăimai eu.

– Cam așa ceva! zise el, aruncând o privire în jur, peste mlaștină umedă și rece. Mai bine aş fi o broască! Sau un tipar!

În același timp, își cuprinse cu mâinile trupul scuturat de tremur – ținându-se strâns, parcă pentru a nu se desface în bucăți – și o porni șchiopătând către zidul jos al bisericii. Urmăriindu-l cu privirea în timp ce mergea, croindu-și drum printre urzicile și mărăcinii care mărgineau movile înverzite, în ochii mei de copil părea că ocolește, cu băgare de seamă, mâinile morților ce se ițeau din mormintele lor ca să-l prindă de gleznă și să-l tragă înăuntru.

Când ajunse la zidul bisericii, trecu dincolo, sărindu-l ca un om cu picioarele rebegite și tepene, apoi se răsuci în loc și mă căută din priviri. Vazăndu-l că se întoarce, m-am întors și eu mintenăș cu față în direcția casei mele, fugind cât mă țineau picioarele. După vreo câteva clipe, însă, mi-am aruncat ochii peste umăr și am văzut că pornise din nou către râu, strângându-se în continuare în brațe, căutând, din pricina picioarelor lui rănite, să calce numai pe pietrele mari care erau presărate îci-colo prin mlaștină, ca să le folosească oamenilor la trecere, când ploua mult sau în timpul fluxului.

În clipa în care m-am oprit să mă uit după el, mlaștina se mai vedea doar ca o linie neagră, orizontală și lungă; râul închipuia o altă linie, dar nu la fel de lată, și nici la fel de neagră; iar cerul era și el brăzdat tot de lungi linii roșii, furioase, despărțite între ele de alte linii, negre. Pe malul râului abia mai deslușeam singurele două obiecte negre, din tot paisajul, care păreau să stea în picioare; unul dintre acestea era fanalul după care se

călăuzeau marinarii – ca un boatoi fără doage înfipt în vârf de stâlp –, un obiect urât, privit de aproape; celălalt era o spânzurătoare cu niște lanțuri agățate de ea, în care atârnase odinioară un pirat. Omul meu se îndrepta șchiopătând către aceasta din urmă, de-a fi zis că piratul înviasă și se dăduse jos, iar acum se întorcea să se spânzure singur din nou. M-am simțit cumplit de îngrozit la acest gând. Iar când am văzut vitele ridicându-și capetele și privind lung în urma lui, m-am întrebăt dacă nu gândeau și ele la fel. M-am uitat bine în jurul meu, încercând să-l descopăr pe flăcăul cel însăramântător, dar n-am văzut nici urmă de el. Atunci, iarăși foarte speriat, am rupt-o la fugă spre casă, fără să mă mai opresc.

CAPITOLUL II

Sora mea, doamna Joe Gargery, era cu peste douăzeci de ani mai în vîrstă decât mine și își câștigase o indiscretabilă reputație, în ochii ei și ai vecinilor, prin faptul că mă crescuse pe mine „pe palme“. Cum, pe vremea aceea, trebuia să aflu singur ce însemna această expresie și cum știam că avea o mâna grea, stându-i în obicei s-o lase să cadă atât asupra bărbatului ei, cât și asupra mea, ajunsem la concluzia că Joe Gargery și cu mine eram, amândoi, crescuți pe palme.

Nu era o femeie cu vino-ncoace, sora aceasta a mea, și am avut dintotdeauna o vagă impresie că tot cu palmele îl făcuse pe Joe Gargery s-o ia de nevastă. Joe era un bărbat arătos, cu bucle bălaie ca inul încadrându-i chipul deschis și cu ochi de un albastru nehotărât,

părând că se amestecase, cumva, cu albul din jur. Era un om bland, cumsecade, ușor de dus de nas și mai sărman cu duhul, dragul de el, un soi de Hercule, atât ca forță a brațelor, cât și ca slăbiciune.

Sora mea, doamna Joe, cu părul și ochii negri, avea o piele atât de roșie, încât uneori mă întrebam dacă nu cumva, când se spăla, folosea, în loc de săpun, o răzătoare. Era înaltă și costelivă, și purta aproape întotdeauna un șorț de pânză grosolană, strâns în jurul trupului cu două cordoane și cu un pieptar ca o platoșă, întotdeauna plin de bolduri și de ace de cusut. În faptul că purta mai mereu acest șorț, sora mea vedea un mare merit și, totodată, un aspru reproș la adresa lui Joe. Eu, unul, nu prea înțelegeam motivul pentru care trebuia să-l poarte, cum nu înțelegeam nici de ce, dacă ținea să-l poarte, nu putea să-l dea jos în nici o zi din viața ei.

Fierăria lui Joe era lipită de casă, o casă de lemn, aşa cum erau, la vremea aceea, mai toate locuințele de prin ținut. Când m-am întors în fuga mare de la cimitir, fierăria era închisă, iar Joe stătea în bucătărie, singur. Cum Joe și cu mine eram tovarăși de suferință și ne împărtășeam unul altuia secretele, acum, de îndată ce ridicai ivărul de la ușă și-i aruncai o privire furioasă, Joe, care stătea lângă cămin, în celălalt capăt al bucătăriei, se grăbi să-mi spună un astfel de secret:

– Doamna Joe a ieșit de zece ori afară, să se uite înaintea ta, Pip. Și acum este tot acolo, pentru a unsprezecea oară.

– E afară, zici?

– Da, Pip, întări Joe. Ba mai mult, a luat și „scârmănatăoarea“ cu ea!

Auzind această veste înfricoșătoare, m-am apucat să învârt în nești singurul nasture al jiletii mele, privind abătut spre foc. „Scărmănatăarea“ era o cravașă cu măciulie ca dată cu ceară, într-atât de lustruită era de cât intrase în contact cu preascărmănata mea făptură.

– Se tot aşeza și se tot ridica, până când a înșfăcat „scărmănatăarea“ și, ieșindu-și din fire, s-a năpustit pe ușă afară. Aşa a făcut! zise Joe, ațâțând ușurel focul cu vătraiul printre barele grătarului și uitându-se la el. Și-a ieșit din fire și s-a repezit pe ușă, Pip.

– A ieșit de mult, Joe? îl întrebai eu, căci întotdeauna mă purtam cu el socotindu-l un copil mai mare, egalul meu și atâtă tot.

– Păi, zise Joe, aruncându-și ochii către pendula olandeză, de când și-a ieșit din fire și până ce ți-am spus eu asta, ultima oară, s-au făcut vreo cinci minute, Pip. Uite-o că vine! Vâră-te după ușă, bătrâne, și trage prospopl peste tine!

I-am urmat îndemnul. Sora-mea, doamna Joe, dând ușă de perete și descoperind o piedică în calea acesteia, ghici numădecăt pricina și o însărcină pe „scărmănatăore“ să cerceteze mai îndeaproape. Sfârși prin a mă azvărli lui Joe – serveam adesea drept proiectil conjugal –, care, bucuros să mă primească în orice condiții, m-a trecut dincolo de cămin, postându-și liniștit în fața mea, ca apărare, piciorul său uriaș.

– Unde mi-ai fost, pui de maimuță? zise doamna Joe, bătând din picior. Spune-mi imediat ce-ai făcut, că mi-ai scos suflétul și mi-ai mâncat zilele, altminteri te scot cu mâna mea din cotonoul ăla, chiar de-ar trebui să mă lupt cu cincizeci de Pip și cinci sute de Gargery!

– M-am dus doar până la cimitir, am scâncit eu de pe scăunelul meu, plângând și frângându-mi mânile.

– Cimitir? repetă sora mea. Dacă n-ăs fi fost eu, ai fi fost tu de mult în cimitir și-ai fi rămas acolo! Cine te-a crescut pe palme?

– Tu, răspunsei eu.

– Și, mă rog, de ce-ai fost la cimitir, aş vrea să știu?! strigă sora mea.

– Nu știu, am scheunat eu.

– Nu știu! replică sora mea. N-o să mai fac niciodată. Cunosc! Iar eu pot să spun, cu mâna pe inimă, că niciodată nu mi-am mai scos șorțul ăsta de când te-ai născut tu. Nu era destul să fiu nevestă de fierar – și ăsta să fie Gargery –, mai trebuia să-ți fiu și ţie mamă!

Cum priveam nemângâiat focul, gândurile mele s-au abătut, curând, de la subiect. Căci, în taciunii răzbunători de dinaintea ochilor mei, îmi apărură fugarul din mlaștină cu inelul de fier la picior, flăcăul misterios, pila, mâncarea și jurământul cumplit pe care trebuia să milătin, că voi fura din casa care mă adăpostea.

– Ha! făcu doamna Joe, aşezând-o pe „scărmănatăore“ la locul ei. Cimitir! Nu zău! Vă e ușor să spuneți cimitir, vouă, ăstora doi!

Unul dintre noi, de fapt, nu deschise gura deloc.

– ...Voi, ăştia doi, o să mă duceți *pe mine* la cimitir, într-una din zilele astea, și oho! Ce pereche mi-i-i-nunată o să mai faceți fără mine!

Cum ea începuse să se ocupe de cele trebuincioase pentru ceai, Joe își lăsa privirea în jos, către mine, peste piciorul său, de parcă mă cântărea și se cântărea și pe el, calculând într-adevăr ce pereche am fi putut noi doi să